

Posudek diplomové práce

Název práce: **Ukrajinská migrace do České republiky: legální a nelegální migrace**

Autor práce: **Jaroslav Popela**

Vypracováno: **Katedra obecné antropologie FHS UK 2007**

Cílem práce Jaroslava Popely bylo popsat strategie chování současných pracovních migrantů z Ukrajiny v České republice a objasnit, proč a za jakých podmínek volí legální nebo ilegální pobytový status.

Jaroslav Popela nejprve zhodnotil současné znalosti o postavení ukrajinských migrantů v České republice. Úspěšně identifikoval nejdůležitější práce, jež k danému tématu vznikly, a dokázal z nich vytěžit relevantní informace. Jejich pomocí rekonstruoval vývoj migrace z Ukrajiny do České republiky a pokusil se specifikovat jeho nejdůležitější etapy po roce 1989. V souvislosti s touto pasáží by bylo možné doporučit při další práci s tématem zasazení migrace z Ukrajiny do širších kontextů evropské a světové migrace prostřednictvím konceptů a údajů, jež se vyskytují například v pracích Johna Salta, Stephena Castlese, Douglase Masseyho a dalších teoretiků migrace. Práce tohoto typu nejsou v bibliografii zastoupeny. Periodizaci vývoje migrace z Ukrajiny do České republiky bylo možné též podrobněji rozpracovat. Vedle změn v charakteru migrace v letech 1992 – 1993, které Jaroslav Popela identifikuje prostřednictvím údajů Vasila Bedzira, by bylo možné ještě upozornit na období 1996 – 2000, kdy se nasýtil pracovní trh a spontánní shánění zaměstnání bez zprostředkování se začalo stávat neefektivní, a dále na rok 2000, kdy byla pro Ukrajinu zavedena vízová povinnost, jež pro pracovní migraci znamenala především zvýšení vstupní investice na český trh práce a tím i definitivní institucionalizování pracovní migrace do České republiky. Důležitým mezníkem je též zákon o postavení cizinců v ČR. Podobné členění se sice v práci objevuje, ale až v souvislosti s objasňováním, co znamená pro ukrajinskou migraci klientský systém na s. 49.

V další části textu se Jaroslav Popela zaměřil na motivaci k migraci. Vychází mu jednoznačně, že motivací je vydělat peníze. Je to logické, neboť se ptá pracovních migrantů. Bylo by však třeba, aby při prezentaci výsledků rozhovorů měl na mysli, jak má konstruovaný výzkumný vzorek. Ze statistik víme, že druhá nejpočetnější skupina migrantů z Ukrajiny uvádí jako důvod pobytu v České republice sloučení rodiny.

Na kapitulu zabývající se motivací migrace navazuje tak zvaná analytická část, která je jádrem práce a zaměřuje se na strategie jednání migrantů. Autor se zde pokouší dešifrovat motivaci k výběru buďto legálního nebo nelegálního zaměstnávání. Správně zde zapojuje poznatky Kellerovy sociologie institucí. Jeho závěry jsou realistické, přestože jsou spíše vyčteny z literatury, než získány z interview či z pozorování.

V analytické části autor věnuje nejvíce prostoru otázce klientského systému. Je třeba ocenit, že racionálně hledá jeho pozitivní a negativní stránky a snaží se ho vysvětlit jako součást širších struktur, které pružně reagují na charakteristické rysy českého pracovního trhu. Podobně je tomu u popisu práce na živnostenský list, která je v současné době též frekventovaná. Někdy je práce na živnostenský list součástí klientského systému, jindy nikoli. Poslední část analytického oddílu práce je alespoň rámcově věnována vztahu mafie a klientského systému. Při obhajobě bych prosil, aby se autor k tématu vrátil a osvětlil, zda je

pojem mafie skutečně používán respondenty především pouze v souvislosti s vynucenou ochranou klientů.

V závěrech autor ukazuje, jak problémy pracovních migrantů souvisí s politikou státu vůči pracovní migraci. Realisticky vystihuje, jak jsou systémy vzájemně provázány a navzájem na sebe reagují.

Práce je promyšlená, poučená, autor prokazuje, že si umí vytýčit předmět studia a formulovat výzkumné otázky, umí pracovat s literaturou k tématu, vybrat vhodnou metodu zpracování i efektivně uskutečnit terénní výzkum. Jeho soubor informátorů byl sice nepočtený, ale z rozhovorů byl Jaroslav Popela schopen vytěžit relativně značný korpus materiálu. Určitým nedostatkem práce je, že autor místy vypadává z role pisatele odborné studie a vysvětluje čtenáři témata, s nimiž by měl být odborník v oblasti sociokulturní antropologie srozuměn. Například obsírně popisuje, co znamená výběr respondentů metodou sněhové koule. Místy též narážíme v textu na chyby v terminologii – autor zaměňuje pojem pracovní migranti, resp. migrační skupina a menšina (např. na s. 25 i jinde). Pojem menšina, resp. národnostní nebo národní menšina však má, podobně jako cizinec, v zákoně přesné vymezení, jenž se nekryje s vymezením cizince. Práce je též místy zbytečně rozvláčná a nesystematická. Autor například na čtyřech stranách vymezuje slovo *klient*, aby na konci tohoto exkursu prohlásil, že slovo definovat nebude, resp. bude ho používat ve smyslu poskytovatel služeb – prodavačka v obchodě je tudíž podle tohoto vymezení ze strany 43 též klient. V dalším textu však slovo klient promluvami samotných respondentů uvádí do patřičných souvislostí. Závěr práce by pak měl sloužit ke shrnutí získaných poznatků. Je už nadbytečné i sem implantovat přímé řeči respondentů a dále rozšiřovat poskytnuté informace – to mělo být uskutečněno v předchozím textu.

Uvedené poznámky by však neměly snížit hodnotu práce, která byla vytvořena na téma v diplomových pracích sice relativně frekventované, ale přesto obtížně uchopitelné.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit stupněm velmi dobře s přidělením 33 bodů. Při vynikající obhajobě bodové hodnocení navrhuji zvýšit na úroveň klasifikace výborně.

PhDr. Zdeněk Uherek, CSc.
oponent